

Observatoriul este de două ori în săptămână, miercuri și sâmbătă.

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dus la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimis cu post'a în laiatul monarhiei pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu și literariu.

Ori-ce inserate, se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a și a trei'a câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu. Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usioru prin asemnatiunile postei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 39.

Sibiu, 16/28 Maiu 1879.

Anulu II.

Cuventarea

Ilustratiiei Sale episcopului Ioanu Metianu tinuta in casa Magnatiloru la 13 Maiu 1879 cu ocaziunea desbaterii proiectului pentru introducerea limbei magiare cá studiu obligatu in tóte scólele populare.

Daca 'mi permitu a luá si eu cuventulu in cestiunea pusa la ordinea dilei, dupa amea parere atátu de grava, facu acésta pentru cá se supunu aprecierii inaltei case macaru o parte din acele ingrigiri, pe cari le-au causatu mie si credinciosiloru mei proiectulu de lege pentru introducerea limbei magiare cá studiu obligatu in scólele elementarie, — ingrigiri ce provinu din acea mare responsabilitate, cu care eu cá arhiepiscopu datorescu si statului, si credinciosiloru mei.

Mai înainte de tóte declaru, cá nu suntu in contra invetiarii limbei magiare in scólele elementarie, acolo unde este ea de trebuintia si unde este si cu potintia. Spre a dovedi acésta me provocu la inpregiurarea, ca in dieces'a mea, si pre cátu sciu eu, si in celelalte diecese romane, invetiarea limbei magiare este introdusa mai de multu si in scólele nóstre elementarie pre cátu s'a aretatu trebuintia si posibilitatea.

Inse cu tóte acestea suntu silitu a combate introducerea acelei limbi in scólele elementarie, atunci, candu acésta se intentionédia in detrimentulu autonomiei bisericesci, alu instructiunei populare si alu moralitatii.

Inalta casa! daca stá adevérulu ce-lu afirmau anticii romani si pe care eu nu'lu tragu la indoiéla: „qui proficit in litteris et deficit in moribus, plus deficit quam proficit“, atunci trebuie se recunoscemu, cá ori-ce cultura fara crescere morala religiósá nu póte aduce fructe bune. Despre acésta a trebuitu se se convinga in timpurile mai nóua unulu dintre statele cele mai luminate ale Europei — Germani'a, care pre langa tóta cultur'a spirituala, negligéndu religiositatea poporului, a trebuitu se culéga fructe amare.

Din acestea este invederatu, cá intre cultur'a spirituala si cea morala religiósá, séu intre sciintia si moralitate exista unu nexu fórtu strinsu, si déca exista acestu nexu la vre-unu poporu, apoi elu

exista la poporulu romanu, dupa usulu si traditiunea lui stravechia.

La poporulu romanu biserica stá in legatura atátu de stricta cu scól'a confessionala, in cátu una fara de alta nici nu póte se existe. Ambele lucra reciproc, una spre promovarea celeilalte. Biserica face si sustiene scól'a. Biserica conduce invetiamentulu in scóla, si dupa ce si termina scóla agendele ei, atunci incredintédia bisericeii pre tinerime, ér' biserica primindu-o in sinulu seu, continua a desvóltá in tinerime totu mai multu invetiaturile de lipsa, si mai alesu invetiatur'a morala religiósá. De aci urmédia: cá Romanulu nu si póte inchipuá cá ar putea existá biserica fara de scóla, si scóla ce n'ar stá in strinsa legatura cu biserica.

Din acestu punctu de vedere trebuie se-mi descoperu, acea ingrigire, cá eu fórtu me temu, cá prin proiectulu de lege din cestiune, si anume prin esecutarea lui, acelu nexu, acea armoni'a, acea legatura stricta dintre biserica si scóla se va sdrunciná in daun'a moralei crestinesci.

Nu suferu indoiéla, cá prin acea dispositiune a proiectului de lege, prin care se ia dela autoritatile confessionali dreptulu de a dá, cá si pana acuma atestate legali de calificatiune, si prin care acestu dreptu se dá si altoru autoritati cari nu cunoscú spiritulu confessiuniloru, dicu: prin acésta caracterulu confessionale alu scóloru se alterédia fórtu, si urmarea va fi, cá va scadea zelulu confessiuniloru de a mai contribui la sustinerea scóloru, si asia va lancedi nu numai morala, dar' si cultur'a poporului, prin introducerea acestui proiectu de lege.

Dupa acestea se nasce intrebarea: póte fi acésta in interesulu statului? eu din parte'mi dicu cá nu; pentru cá nutrescu acea convictiune intima, cá ori ce statu atunci este puternicu, candu toti cetatienii lui, fara osebire de confessiune si de nationalitate inaintédia de o potri va atátu in cultur'a spirituala, cátu si in cea morala. Este adeca sciutu, cá cetatienii remasi inapoi in una séu alta directiune, potu fi numai spre sarcin'a statului respectivu.

Inalta casa! Cine cunósce mai de aprópe relatiunile romaniloru din acestu statu, nu va poté negá, cá ei cari fara vin'a loru, din vitregitatea timpuriloru, au fostu remasi inapoi in cultura,

indata ce s'au delaturatu pedecile, au desvóltatu celu mai mare zelulu in infintierea multoru institute de invetiamentu, din propriile loru midiolóce, sub scutul si cu ajutorulu bisericeii, si ori-ce omu nepreocupatu va trebui se recunósca, cá succesulu ajunsu pe acestu terenu, in proportiune cu midiolócele cele modeste de cari a potutu dispune, — se póte mesurá cu succesele ori-carei alte asemenea confessiuni din patria. Deci este lucrú firescu, cá credinciosii mei se fia coprinși de mari ingrigiri, provenitóre din coprinșulu amintitulu proiectu de lege, si se se téma, cá scólele lor, cultur'a lor intelectualá si morala voru fi periclitata prin acela

Acésta temere a credinciosiloru mei este cu atátu mai indreptatita, cu cátu ei vedu, cá prin amintitulu proiectu de lege se ataca si autonomi'a nóstra bisericesca, garantata prin lege.

Nu tragemu la indoiéla dreptulu de suprema inspectiune alu statului fatia de scóle, dar' in legea presenta nu este vorba numai de acelu dreptu, ci mai multu de o ingerintia preste mesura in administratiunea invetiamentulu confessionale, in acea administratiune, care s'a garantatu confessiuniloru prin art. de lege XXXVIII din anulu 1868.

Totu in urm'a acelei ingerintie se iá de la confessiuni dreptulu pana acuma avutu, de a dá testimoni de calificatiune la invetiatori; éra prin acésta se vatema nu numai legea susu citata, dar' si autonomi'a bisericesca, in modu fórtu simtitoriu.

Am disu, cá nu suntu contra invetiarii limbei magiare in scólele populare, pre cátu va fi cu potintia si de trebuintia; dar' acésta s'ar fi potutu face si pe alta cale, mai alesu déca erau consultate si confessiunile; se putea face, fara cá se se vateme atâtea interese subtile, fara cá se se nasca atâtea ingrigiri si nedumeriri, fara cá se se alteredia art. 38 de lege din 1868, si autonomi'a bisericesca, fara cá cultur'a spirituala si morala a poporului se fi suferitu atáta, pre cátu va suferi in urm'a proiectulu de lege ce stá sub desbateru.

Nu potu inchieia acéste observari ale mele fara a trage atentiunea inaltei case, si la acea dispositiune straina si vatamatóre de dreptu a proiectulu presente de lege, prin care si remanerea mai de parte in posturi, a invetiatoriloru dejá mai înainte calificati si aplicati, ar avea se depinda

Foisiór'a „Observatoriului“.

Victimele guvernului pasialeloru.

Naratiune istorica de: C. Bolanden.

Trad. de: J. Marchesiu.

(Urmare si fine.)

— Acea o scimu fórtu bine, Escelentia, replica betranulu, inse greutatile devinu insuportabile.

— Guvernulu Sultanulu nu are de cugetu a-ve in povorá preste mesura cá-ci: ultra posse, nemo obligatur.

— A dóua nefericire mare sunt basibozucii, continua betranulu.

De candu a eruptu revolutiunea in Hertiegovin'a, acestia, neavendu nici unu simtiu de compatimire, decapitédia cu sutele dintre chrestini in Bosni'a, fara de a le dá inse chrestinii vre unu motivu pentru o astfelu de crudime sangerósá. Viétia nóstra nu e asigurata, muierile si ficele nóstre sunt espuse desonoratiuniloru celoru mai infame.

— Acestu evenimentu me surprinde, replica pasi'a, pentru-ca soldatii n'au obtienutu nici o licentia in privinti'a acésta, de altcum poteti observá, cá ce fructe amare produce rebeliunea.

— Acésta inca nu e destulu, continua betranulu, ci ceea ce e si mai tristu, este cá religiunea nóstra nu e tolerata. — Sermanulu chrestinu, dupa atatea torturi si nefericiri, nu i este permis cá se-si afle consoliatiune in religiunea sa. Preotii nostri sunt torturati asia, incatu sub pedéps'a cea mai aspra, nu le este iertatu a functioná la chrestini. Nu potemu fi presenti la celebrarea s. misse, nu audimu predic'a, pruncii nostri remanu nebotesati, mortii neinmormentati si fara ceremonia funebreale. — Suntemu tractati cá nesce animale nerationali, cu unu cuventu miserica cá acésta, nu credu se fia undeva pe rotogolulu pamentulu.

— E dreptu, betranule, replica pasi'a, ca preotii vostri sunt tractati cam aspru, inse aceea provine de acolo cá dinsi, in zelulu lor, calca legile statului, si

apoi calcarea legiloru, in ori care statu, aduce cu sine pedepse aspre. — Preotii ar trebui se capacitedie poporulu, ca elu se fia supusu credinciosu alu statului, inse chiaru ei sunt aceia, carii fara permissiunea mai mariloru, exercitédia unele influentie asupra poporului, in urm'a carora se conturba liniscea interna a statului. — Dupa rostirea acestoru cuvinte inainta unu barbatu tineru dintre reprezentanti si dise:

— Escelentia! noi nu potemu suferi cá preotii nostri se fia insultati si maltractati, din caus'a ca dinsi isi inplinescu datoritiile lor. Chiemarea lor e sfanta, sublima, spirituale, prin urmare Sultanulu nu are dreptu de a le octroá legi, cari sunt in contradicere flagranta cu chiemarea si functiunea lor sublima. In privinti'a consciintiei nu depindemu dela Sultanu, de órece nu-i s'a concesu Sultanulu dreptulu de a influentia asupra convingerei nóstre religiósé.

— Cine dá dreptu Sultanulu, smintitule?! esclama pasi'a cu voce ragusita. Dreptulu provine din puterea nelimitata a Sultanulu.

— Acésta nu e cu potintia, reflecta tinerulu, de órece dreptu nelimitatu asupra ómeniloru numai Ddieu are. — Nu poporulu e pentru guvernulu, ci guvernulu pentru poporu.

— Cum se numeste miserabilulu acesta? intreba pasi'a pe betranulu Rodich.

— Tarky, response betranulu, a induratu fórtu multe maltractari, de aceea este asia iritatu.

— Noi suntemu ómeni, continua tinerulu Tarky, si cá ómeni, libertatea consciintiei ne este dreptu nealienabilu, inse guvernulu turcescu nu tractédia cu noi, cá cu neste ómeni. Suntemu mai dejositi decatu sclavii. Poporulu apesatu nu póte suportá mai multu maltractarile nejuste, si déca va desperá atunci va incetá guvernulu pasialeloru. — De cumva va mai durá starea acéstá deplorabile atunci . . .

— Atunci? intreba pasi'a cu asprime.

— Atunci, flacar'a revolutiunei va erumpe si aci cá in Hertiegovin'a, esclama Tarky intr'unu tonu amenintatoriu — si nu se va stinge pana ce nu va sdrobi tirani'a turcesca, cá-ci decatu a fi sclavu si mai incolo, mai bine se morimu cu gloria.

Mustafa privi cu o cautatara de tigrú asupra lui Tarky si-i dise:

— Tarky, dór ti-ai perdutu mintea?

— Nici-odata n'am fostu asia de cu minte cá acuma, replica Tarky. Caus'a acestei iritatiuni e fórtu justificata. — Ascultati-me. — Am avutu o socia tinera, deveni morbósá — chiaru acum sunt patru septemani simti, ca preste pucinu va incetá din viétia si cerea dupa preotu. Inse unde se-lu aflamu? Preotulu nostru érá condamnatu la inchisóre. Dupa multe osteneli mi-a succesu se afli unu preotu. — Muieru mea dejá se luptá cu mórtu, candu i-se presenta la patu preotulu in vestiminte travestite. — Preotulu o consola cu cuvintele sublimele nóstre religiozi, candu deodata, cu furia unu tigrú selvaticu, nevalira soldatii in cas'a mea, apucandu pe preotu cu violentia turbata dela patulu murindei. — Soci'a mea, privindu unu momentu la acea scena infortóre espira cu unu tipetu linu.

— Ah! esclama Tarky cu ochii scanteitori, faptele aceste infortósate ceru resbunare!

— Soldatii si inplina datorinti'a, response pasi'a cu tonu rece.

— Datorintia? esclama Tarky iritatu, ah! astfelu de datorintia numai aci se póte inventá!

— Ticalosule, destulu! replica pasi'a infuriatu te voiu inchide si te voiu prapadi.

— Fa-o acésta pasia! striga Tarky cu voce tare, pentru cá de acum înainte nu voiu se mai traiescu cá sclavu, inse totuodata te facu atentu, cá poporulu va resbuná cumplitu mórtu meu.

— Noi avemu coreligionari puternici, adaose betranulu Rodich privindu la Piccolo, cari se voru intrepune pentru noi.

Vorbele aceste facura fórtu mare impressiune asupra pasiei.

— Ei bine, dise pasi'a, despre tóte aceste am de cugetu se relationesu Inaltei Porti. Duceti-ve si asceptati rezultatulu.

Bosniacii parasira salonulu. — Densii nu asteptara rezultatulu acestei scene, ci se resculara si rezultatulu acelei resculari este dejá destulu de bine cunoscutu.

dela o conditiue, ce nu s'a pretinsu dela ei atunci, candu s'au pregatitu pentru carier'a de invetiatori, adeca: dela conditiunea de a-si apropria in 4 ani limb'a magiara in mesura, ca se o póta propune in scóla cu succesu.

Mi-am tinutu de datorintia a dá aceste mari ingrigiri si nedumeriri ale mele si ale credintiosilor mei, in matur'a deliberatiune a inaltei case, in sperantia cá ele voru fi apretiate dupa meritu.

Din care tóte acestea cause eu nu potu acceptá proiectulu de lege, cá basa pentru desbaterea speciala.

Romania.

Bucuresci, 9/21 Floraru. (Diu'a aniversara de 10/22 Maiu.) 10 Maiu, aniversare a urcarii principelui Carolu I pe tronulu Romaniei si a proclamarii independentiei, tu vediusi realizandu-se sperantiele puse de natiune la 1857 in principiulu Domnului strainu si la 1866 in principele Carolu.

Aniversare a inceperii adeveratului regimu alu suveranitatii nationale si a noiei ere de independentia, care a fostu visulu de aur a sute de generatiuni si pentru care s'au versatu torente de sange, te salutamu cu bucuria, te salutamu cu fericire.

Fericirea nóstra este astadi mai mare de cátu ori-candu, pentru ca natiunea, prin alegeri libere cum nu s'au vediatu alta data, a ratificatu politic'a de marire, de vitejie, de demnitate si de onóre nationala urmata in cei din urma ani.

Fericirea nóstra este mai mare de cátu ori-candu, pentru ca poporu si ostire, barbati si femei, intr'unu cuventu natiunea intréga, se unesce astadi in aceiasi cugetare, in acelasi simtimentu de iubire si de recunoscintia cátre Domnulu si Dómna, care au presiediatu la indeplinirea destineloru Romaniei in acesti din urma ani.

Toti, incalditi de iubire si de recunoscintia, voru serbá indouita aniversare de 10 Maiu cu o solemnitate rara, mai cu séma prin simtiementele reciproce ce o provóca si o inspira.

Ostasii, aceia cari au vediatu, au urmatu si admiratu pe bravulu loru Capitanu pe campulu de onóre, voru depune la peciórele tronului, voru presentá suveranului loru unu semnu veditu de iubire si de credintia, i voru presentá acea frumósá sabia de onóre, pe care amu descriu-o deja in colónele nóstre.

Sotiele d-loru oficiari nu au voitu se remaie mai pre josu de sotii loru, precum gratiósá Dómna a Romaniloru n'a remasu mai pre josu de augustulu ei sotiu in iubirea pentru tíera.

Sotiele oficiariloru au luat otarirea de-a oferi M. S. Dómnei, cu ocaziunea acestei aniversare, unu semnu de iubire si de recunoscintia. In acestu scopu, d. Stork, distinsulu sculptoru din Bucuresci, a facutu proiectulu unui grupu, reprezentandu pe M. S. R. Dómna ingrijindu unu ranitu.

Acestu obiectu de arta cere inse multu timpu spre a potea fi terminatu. Cu esecutarea lui a fostu insarcinatu unulu din cei mai destinsi artisti din Paris.

Autórele acestei fericite idei urmarescu unu indouitu si salutaru scopu: a esprimá recunoscintia loru M. S. R. Dómnei si a oferi intregului poporu, cá celu mai demnu esemplu de imitatu, patriotic'a purtare a suveranei in timpul greleloru suferintie ale resbelului.

Din grupulu proiectatu se voru face doue modele: unulu de marmora alba, pe jumetate marime naturala, care se va depune póte la museu, pentru cá ori cine se aiba inaintea ochiloru cá unu esemplu si o incuragiare acestu omagiu facutu devotamentului patrioticu, si altulu multu mai micu de argintu, care in totu casulu se va pastrá de M. S. R. Dómna, cá semnu de recunoscintia si cá amintire a unei epoce glorióse.

Acestu obiectu de arta cerendu mai multu timpu spre a se poté esecutá, elu nu se va poté presentá de catu in Decembre de diu'a nascerii M. S. R. Dómnei.

Poporulu va dá serbarii de mane acelu caracteru inosantu pe care-lu au numai manifestarile ce pléca din ánima; elu isi va esprimá si acum, cu entusiasmu, simtiemintele ce'lu léga de dinasthi'a M. S. R. Carol I, care a redatu corónei romane stralucirea ce'i lipsea de vécuri, si a scuturatu prafulu uitarii de pe palosiulu si de pe stindardulu romanescu.

Mane, dela unu capetu alu tierei pana la celu-laltu, voru resuná milióne de strigate:

Traiesca M. S. R. Domnulu!

Traiesca M. S. R. Dómna!

Mane totu poporulu romanu va fi in serbatóre,

se va bucurá si in acelasi timpu se va repausá, pentru ca, printr'o coincidentia care pare a fi unu semnu bunu si o emblema, serbarea nationala cade in aceiasi di cu serbarea religiósá a „Inaltarii Mantuitorului.

Susu toti cu sufletele, in acésta di de Mantiure si de Inaltiare, cum a fostu in 1866 si in 1877!

„Romanulu.“

Corespondentie particulare ale „Observatoriului“.

— Din comun'a Zamu, situata la marginea comitatului Hunedórei si totuodata a Transilvaniei spre Lipov'a si Aradu primiseramu in inceputulu lunei o corespondentia mai lunga, care mai virtosu fatia cu situatiunea extraordinaria creata in diét'a tierei prin legea de magiarisare, nu se potú publicá pana acuma. Copriusulu corespondentiei in simburele seu este, cá cu ocaziunea serbarei nuntei de argintu a Augustei parechi imperiale si regesci in 14/12 Aprile a. c., d-lu proprietariu actualu dr. Anton Lekisch si fiulu seu, care siede in Zamu, au decisu, cá in memori'a acelei dile in frumós'a gradina infiintata pe acelu dominiu se se plantedie unu pomu, ale carui fructe se se trimita pe viitoriu in fiacare anu MM-loru imp. si reg.; éra solemnitatea plantarei se corespundia la inportantia dilei din 24 Aprile. S'a constituitu unu comitetu compusu din notariulu cerc. P. Fagarasiu cá presiedinte, arendatorii J. Draskovich et Jos. Spier cum si d. d. Lekisch si Vogt. S'au invitatu multime de óspeti. In preséra s'au anuntiatu serbatóre cu 25 de salve din tréscuri, care s'au repetitu in 54 Aprile dem, in care di 7 preoti gr. res. au celebratu s. liturgie si santirea apei, dupa care aceiasi preoti plantara si binecuventara pomulu, éra dupa acestea par. Romulu Crainicu dela Dobr'a tínu o predica germana pentru óspetii, carii nu cunosc limb'a romanésca. Au asistatu si 4 invetiatori cu scolarii loru. S'a cantatu himnulu imparatescu. In fine dupa terminarea ceremonieloru bisericesci, se dete mésa comuna la care se audira toasté pentru MM. LL. si principele de coróna Rudolf. Éra poporulu fú ospatatu prin patru membrii ai comitetului. Sér'a fú productiunea musicala a lui Jos. Kisch dela Aradu.

Partea din urma a corespondentiei, e de natura a produce mare bucuria si consolatiune locuitoriloru din Zamu, carii in trecutu au fostu supusi la suferintie fórté grele. Dn. dr. Lekisch, in a carui proprietate a trecutu Zamulu dela famili'a br. Nopcea, venindu in lun'a Martiu si voindu a se informá bine despre starea locuitoriloru au aflatu adeveratele cause, pentru care acestia mai sunt si astadi asia de remasi cátu in privintia materiale, cátu si in cea spirituala, si s'a convinsu deplinu, cá acei locuitori merita se fia ajutorati.*) Asia generosulu domnu între altele a dispusu, cá din gradina s'a de pomaritu se se dea fiacarui locuitoriu atati altoi (posuri) de cáti voru avea trebuintia, éra pentru loculu comunale, fostu inainte cimenteriu, a daruitu 200 de pomi cari s'au si plantatu. — De aci inainte d-lu corespondente continua asia:

„Am descoperitu cá biserica e fórté slaba si este lipsa de cladirea unei biserici, si ar fi frumosu in loculu unde sau saditu pomii, adeca in cimenteriu pre unu locu mai inaltiatu, tocmai langa drumulu tierei si aprópe de calea ferata; — cá in se cladirea acestei biserici ar costá multu si comun'a e seraca. — La acésta propunere a mea domni'a s'a se simti fórté multumitu si mi promise cá va contribui 2000, dí dóue mii florini pentru cladirea bisericei.

Vorb'a nóstra éra pe acelu locu, unde se se cladesca biserica, si am disu intru sufletulu meu: Dómne ajuta mi se ajungu si acésta.

Eri, adeca in 30 Aprilie, primescu una epistola dela M. On. D-sa Dr. Anton Lekisch in povorata cu un'a nota de 100 fl. dícu una suta florini. Prin epistola esprima multiamita catra preotimea ce au luat parte la festivitatea din 24 Aprile si la poporulu, ce au consintitu la acésta serbatóre cu D-sa; éra cá semnu de bucuria trimite 100 fl. cá fundatiune pentru cladirea bisericei. — Totu deodata dice: „aber auch weiters mein Versprechen zu acceptiren, dass es mir stets eine wahre Freude sein wird, den Bau dieser Kirche nach meinen besten Kräften zu unterstützen und zu befördern.“ — Eata dar' promisiunea sub ceriulu liberu in loculu unde se va cladi Cas'a lui Domnedeu, s'au inceputu a se realizá prin depunerea sumei de 100 si prin promisiunea data, — roganduse cá se se accepte. Cum se nu se accepte? Dómne! Dómne! dar' care poporu este mai lipsitu de ajutoriu decatu poporulu acesta seracu din aceste parti? Dara unde s'au mai auditu, cá unu barbatu de alta natiune si religiune se se interesedie de sórtea poporului in aceste dile de necazu!

M. On. D. Dr. Lekisch primésca profund'a multiamire ce eu in numele locuitoriloru comunei Zamu i pronuntiu si i dorescu cá Dumnedieu se'i lungésca dilele se védia dupa dorire, atátu biserice'a ce se va cladi, cátu si poporulu acesta in o stare inbucurátóre, atatu materiala cátu si spirituala; éra pana atunci ne vomu concentrá tóte poterile lá realizarea a totu ce este bunu si frumosu.“

Petru Fagarasiu.
not. cercualu.

— Dela Lugosiu din Banatu ne venira dóue corespondentie despre entusiastice primire facuta preas. Sale Domnului Episcopu diecesanu Victoru Mihalyi la intórcerea sa dela B.-Pest'a in 3/15 si a seratei date in onórea prea s. Sale in 6/18 Maiu cá manifestare de multiamita si recunoscintia, atátu pentru calatori'a in-

*) Comun'a Zamu, situatu in drumulu tierei, a suferitu nespusu de greu in anii 1848/9. Red.

treprinsa la Vien'a cu Escel. Sa domnulu Mitropolitu, in caus'a limbei seu mai bine a esistentiei nóstre nationale in februarie a. c., si pentru barbatésc'a aparare a aceleiasi cause la 1/13 Maiu in cas'a magnatiloru. Cu acésta ocaziune Lugosienii si ceilalti locuitori din acelea regiuni au probatu prin manifestatiunile loru, cá aromirea, dormitarea in care se pareá cá au caditu de cátiva ani incóce in viét'a loru nationala, éra numai aparenta, in realitate inse ei, cá si tóta suflarea romanésca din alte regiuni, cu singur'a esceptiune de Marmati'a si cei de prin pregiuru, urmarisera cu atentiune incordata tóte esperimentele funeste cáte se facura asupra corpului nostru nationale de catra chirurgii politici, plus acesta din a. 1879, care trase asupra'si chiaru si atentiunea Europei civilizate.

Strimtorati in spatiu, trecemu preste detalii, de care publiculu celu mare se interesédia mai pucinu si din 4/4, cóle scrise scótemu acestea:

In 3/15 Maiu d. a. mai multi fruntasi din Lugosiu condusi de venerabilele prepositu capitulariu rev. d-lu Stefanu Molnaru esira inaintea prés. Sale domnului Episcopu cu 15 trasuri, afara din barierele urbei pana la vii. Acolo domnulu prepositu ilu salutá in urmatorii termini:

Illustrissime si Preasantite D-le!

Cu ánim'a plina de bucuria, de aderintia si veneratiune, avemu onórea in numele Clerului si alu poporului romanu din acestu municipiu a Ve intempiná in acestu locu cu tóta solemnitatea.

Pentru-cá Illustritatea Vóstra prevediendu pericolulu, carele amenintia biserice'a si scóla romana, cu ánim'a resoluta — tare cá diamantulu, a'ti spusu augustulu Imperatu si rege apostolicu, cá si inaltulu seu regimu si Domniloru tierei, cum-cá Proiectulu de lege pentru introducerea limbei magiare in scólele poporale romane e unu midiu locu contra propasirei, desceptarea si luminarea poporului.

Pentru aceea marturisindu si noi cum-cá, tóte simtirile si convictiunile nóstre se unescu cu ale Illustratiei vóstre, si cum cá noi cá Romani voimu a traí si a muri, rogamu pre Dumnedieu din tóta ánim'a nóstra cá se ve tina scump'a viétia pentru inforirea natiunei si patriei, inaintarea binelui publicu, alu clerului si poporului romanu la multi ani fericiti.“ — La acésta cuventare insocita de urarile frenetice ale deputatiunei, Illustritatea Sa D. Episcopu supriusu si emotionatu de primirea neascéptata, multiamindu respunse, cá cu ceea ce a facutu, si-a implinitu numai datorintia de archiereu romanescu.

Intrarea in resiedintia se facú între sunetulu campaneloru dela ambele biserici romanesci si conflusulu unui mare numeru de poporu; éra dupa-ce descinse, inteligentia si poporulu ilu felicitá prin graiulu d-lui avocatulu Titu Hatiegu prin urmatórele cuvinte bine-simtite:

Illustrissime Domnule Episcópe!

In legile fundamentale ale statului nostru am vediatu pana acuma, pastrate dóue principie. Principiulu egalei indreptatiri a nationalitatiloru si a limbei. Autonomi'a in cauzele bisericesci si scolare.

Proiectulu de lege desbatutu acuma in legislativ'a tierei, adeca proiectulu despre introducerea obligatórie a limbei magiare in scólele poporale, vatema adencu principiile memorate.

Noi cari suntemu patrioti adeverati, dar' ne iubimu si limb'a si nationalitatea nóstra mai pre susu de tóte, simtimu adencu nedreptatea ce ni se face prin memoratulu proiectu de lege.

Deci amu urmaritu cu tóta grigi'a pasii cari i-au facutu Prelatii nostrii bisericesci pentru delaturarea acelei nedreptati, si pentru sustinerea principiiloru de egala indreptatire, de autonomia in biserica si scóla.

Amu urmaritu pasii ce le ai facutu Illustritatea Ta cu ceialti capi ai bisericeiloru romanesci la tronulu Maiestatei Sale, espunendu cu tóta lealitatea grija si umilit'a nóstra rogare pentru delaturarea nedreptatiei ce prin proiectulu de lege ne amenintia.

Si candu Illustritatea Ta, cá membru alu legislatiunei mai inalte din tíera ai votatu contra proiectului acestuia de lege, nu ai facutu alta, decatu ai datu espressionu viua simtiemintelor si convingerei nóstre a tuturoru. —

Nici cá poteamu noi asteptá alta dela Illustritatea Ta, cá dela unu adevratu patriotu, cá dela unu adevratu pastoriu sufletescu si conducétoriu alu nostru. — Pentru aceste tóte primesce adanc'a nóstra multiamita.

Totu cu acésta ocaziune in sa Ti-aducemu la cunoscintia, cá suntemu determinati, cum se cuvine barbatiloru consci de demnitatea loru, a luptá cu midiu locu permise de lege, pentru delaturarea reului si a nedreptiei ce ni se face in casulu candu proiectulu ar deveni adeverat'a lege. —

Te rogamu dara, cá si in acésta lupta eventuala a nóstra, se ne fi conducétoriu.

Multiamindu inca odata pentru cele facute, si poftindu-Ti deplina sanetate, — Ti uramu cu totii „Se traiesci“.

La acestea preas. Sa Episcopulu respunse:

„Nu am cuvinte de ajunsu spre a mi esprimá surprinderea ce mi ati facutu prin acésta primire cordiala cu ocaziunea intórcerei mele din capital'a tierei, dela desbaterile din cas'a magnatiloru a proiectului de lege despre invetiarea limbei magiare in scólele poporale. — Déca in caus'a acésta fórté inportanta am crediutu, cá e delipsa a me folosi de dreptulu ce mi se cuvina cá unu membru alu inaltei case a magnatiloru, cá se spunu unu cuventu intru interesulu biserice'i gr. cat. romanesci, alu docentiloru si alu poporeniloru din dieces'a Lugosiuului; am facut-o acésta si in consciintia responsabilitatii carea pentru decisiunile acelei inalte case legislative apasa pre fiacare membru alu aceleia.“

„Deschilinita mangaiere simtiescu vediatu, cá nisuintia mea de ami motivá votulu cu ocaziunea acelei desbateri se intalnescu cu consimtiemintele inteligentiei si ale poporului romanescu si din acestu frumosu orasiu si pentru ostenelele si sacrificiele facute imi sersescu

de o respalata inbucurătoare, convingerea că am potutu vorbi din adenculu animei si a fiascecaruia dintre Domni'a Vóstra."

"Ve este cunoscutu Domniloru, că in tiér'a constitutionale legile se aducu cu maiortatea de voturi a membriloru alesi si chiamati in corpurile legislative. Pana candu proiectulu de lege mai înainte atinsu erá numai proiectu, fiascecare membru alu legislativei potea se'lu combata, ori se'lu apere dupa vederile sale, — dupace in sa legea dejá votata, prin santiune preinalta va trece in potere de dreptu: nu sufere indoiéla că vomu fi siliti a o executá nu numai dupa tenórea ei, ci si conformu instructiunei mai inalte, a carei emitere este prevediuta in insusi proiectulu de lege. In prim'a linie in sa voru fi tocma Ordinariatele episcopesci cá autoritati supreme preste scólele confessionali din diecesa, insarcinate cu esact'a executare a acelei legi."

"Decumva ar fi scrisu in sfaturile prevedintiei, că dupa anumitu tempu se mi se ivésca ocaziune binevenita de a potea insiste pre cale legale pentru delaturarea acestei legi, carea dupa convingerea mea atinge in modu simtitu dreptulu parintiloru preste pruncii lor; sum convinsu că archiereii romanesci nu voru lipsi a face la loculu competente pasii oportuni spre scutirea intereseloru besericelor sale, si spre apararea causei inportante a scóleloru elementare confessionale."

"Intr'aceea precandu cu ánim'a de archiereu ve multiamescu pentru simtiementele ce le ati aretatu catra mine, rogu pe D-dieu se ne aiba sub scutulu seu si se reverse binecuvantarile sale cele mai manóse preste familiile fiascecaruia si preste lucrurile maniloru lor."

Nu ve potu descrie cu catu entusiasmu, cu ce emotiune viua fu priimtu acestu respunsu, cu atatu mai virtosu, că multi ani trecura de candu poporul romanescu din acestu orasiu nu audise atari cuvinte mangaitóre pentru interesele biserice si ale scólei sale nationale romanesci din gur'a unui archiereu din locu.

In acestu modu se fini dio'a de 15/3 Maiu, — si nu am se adaogu de catu a talcui consimtiementulu romaniloru de ambe confessionile din acestu orasiu, cá D-dieu celu santu se dea viétia indelungata archiereului adeveratu stimatu si iubitu de toti, pastoriulu diecesei gr.-cath. alu Lugosiulu Dr. Victoru Mihalyi.

— Y. —

— Covasintiu la 7/19 Maiu an. 1879. Comun'a Covasintiu (cottu. Aradului) la 3/15 Maiu a. c. avú o trista serbatóre. Bine meritatulu, neobositulu luptatoriu in causele nóstre nationali, fidelulu si sincerulu nostru amicu: Demetriu Papu, preotu si asesoru consistorialu gr.-or. in dieces'a Aradului a repaosatu in Domnulu la 1/13 Maiu in etate de 55 ani si 31 a preotiei sale.

Ilu plangu si jelescu: socia lui remasa veduva Saveta Dronca, fiii sei orfani si necrescuti, Liviu si Vasilie, ficele sale Antoni'a si Silvi'a, cumnatulu seu Georgiu Dronca, preotu in Sicuc'a, sor'a lui Maria Papu — Catana, invetiatorésa si alti numerosí consangeni, amici si binevoitori.

Inmormentarea a fostu la 3/15 Maiu demna de starea si meritele repaosatulu. Unu publicu numerosu a datu ultim'a onóre veteranulu nostru nationalistu; in catu acésta comuna nu a vediatu pana acum o inmormentare asia frumósa. Multu a ridicatu acésta solemnitate funebrala venirea celoru 14 teologi, dela episcopia Aradului, carii sub conducerea celoru 12 preoti, in frunte cu Rvdss. Dn. Georgiu Vasileviú, protopresbiterulu Siriei, l'au petrecutu la biserica, si de acolo la loculu de repaosu eternu, intre sacre, executate prea frumosu.

Fie-i tierin'a usióra si memoria binecuvantata, ér' faptele lui nesterse din ánimile nóstre! — p. —

Sciri diverse.

In celu mai profundu doliu alu animei nóstre Ve incunoscintiamu despre repaosarea pre-amatulu nostru parinte

DEMETRIU FOGARASI senior comerciante si proprietariu,

carele dupa un'a viétia de ani 79 plina de neobosita activitate si-a datu nobilulu seu sefletu in manile Creatoriulu la 24 Maiu 1879 stilulu nou.

Remasiitele pamentene s'au inmormentatu la 26 Maiu st. n. la órele 4 d. m. in cimiteriulu gr.-orientale din M. Osiorheiu.

Muresiu-Osiorheiu, 24 Maiu 1879.

Demetriu Fogarasi, jun. Rudolf Fogarasi cá fiii. Jeanett'a Fogarasi nascuta Dinstl cá nora. Victoru Fogarasi, Elen'a Fogarasi, Emilu Fogarasi cá nepoti.

— (Productiunea estraordinara) a „Reuniunei romane de cantari“, a carei programa constatatóre din 5 numere o publicaramu in numerulu trecutulu alu diariulu nostru, avú unu succesu multiamitoru in tóte privintiele.

Prin executarea precisa si corecta a celoru 4 numere prime ale programulu, jun'a reuniune proba, ca isi intielege missiunea sa si ca nu pregeta nici tempulu necesaru si nici studiulu seriosu si intensivu pentru implinirea acelei missiuni, pe cátu de nobila pe atátu si de frumósa. Publiculu a aplaudatu cu multa buna-vointia si complacere

bucatile executate, ér' cu deosebire „Cantulu ginteii latine“ de V. Alecsandri, coru de Marchetti si „Marsiulu independentiei“ de N. T. Orasianu, coru de E. Neudörfler.

Prin executarea dificelei piese „Primavar'a“ din Anotimpurile renumitulu componistu I. Haydn, jun'a Reuniune de cantari a datu publiculu romanu si neromanu din locu, ocaziune se guste o adeverata placere musicala, din punctu de vedere curatu artisticu. Soli de basu si tenoru a fostu executati cu multa bravura de cátra d-nii P. Ciora si I. Popescu. In cátu pentru sopransolo alu d-nei An'a Moga nasc. Bologa, apoi fara de a esistá vomu dice, ca a fostu admirabilu, atátu in privinti'a intonatiunei cátu si a coloraturei. Trebuie cá cineva se audia acea voce simpatica, voluminósa si catifelata pentru cá se intielega intregu farmeculu ce'lu exercitédia asupra auditoriulu. Se prea intielege, ca aplausele secerate au fostu frenetice si repetite.

O recunoscintia deplina si necontestata merita domnisiór'a Sabin'a Brote, care avú amabilitatea a luá asupra si acompaniamentulu pe piano. Precisiunea, tactulu precum si claritatea intonatiunei, cu deosebire in dificele fuga a compositiunei maestrulu germanu Haydn, ne a datu de nou ocaziune a face cunoscintia unei pianiste romane eminente, de care atátu reuniunea cátu si societatea romana trebuie se fia mandra.

In fine, nu potemu a nu ne esprimá cu acésta ocaziune si multiamirea si recunoscintia ce o merita d. C. Frühling, dirigentulu reuniunei de cantari, pentru zelulu, inteligenti'a si perseverenti'a ce a desvoltatu si cu acésta ocaziune, in studiarea si dirigerea singurateceloru numere ale programei executate.

Productiunea a fostu onorata, intre alte notabilitati ale societati romane din locu si prin presentia Escel. Sale mitropolitulu Mironu Romanulu si Ilustritatea Sa parintele archimandritu si vicariu mitropol. Nicolau Popea.

Petrecerea sociala precum si dantiulu ce a urmatu dupa productiune, a duratu cu multa verva si veselie pana la 3 óre din diua.

— (O amenintiare magiara). „Szabadság“ din Oradea mare scrie: „O fóia valacha (oláh) ne amenintia, cá ne va dá noue Schmerling, déca nu ne vomu purtá bine. Ne va umblá reu, déca nemtii se voru bohemisá si déca noi vomu intardiá de a ne valachisá si ne batemu capulu, cá valachulu se invetie ungresce, déca vrea se vorbésca cu noi. Cu Dumnedieu! vomu suportá cumva si fain'a acestui periculu mare; dér' déca diariulu valachu cugeta, cumcá „revolutiunea acusi va erupe“ noi inca cugetamu, cumcá industri'a funaritului cu tóte cá este miserabilu representata la espositiunea din Alb'a-regale (Szekesfehervár) totusi déca se va intramá încátuva fabricá de funii din Szeghedin alui Bakay Nándor, va potea se corespunda cu abudantia lipsei de strénguri ce se va simti atuncea in partile transilvane“. Sapienti satis!

— (Multiamita publica.) In favorulu celoru nefericiti prin focu din comun'a Betlénu (comit. Fagarasulu) au mai incursu inca urmatórele oferte si adeca: Danila de Gramoiu, vice-comite 15 fl., Nagy Sandor 3 fl., Turcu Ioanu I, vice-notariu 1 fl., Pandrea Efremu, ecsecutoru 1 fl., Nicolau Recsey 1 fl., Grigoriu Negrea 50 cr., Fratii Fleissig et Nathan 1 fl., Heinrich Schul 1 fl., Böhm Hugo, inspectoru de dare 1 fl., A. Macelariu, parochu 1 fl., Krafft, perceptoru de dare 1 fl., Tibald Mihály, jude cercualu 1 fl., Friedsmann Arnold, advocatu 1 fl., Bunea Isidoru 30 cr., Benedec Gyula 1 fl., Duvlea Hilariu, advocatu 2 fl., Hermann 1 fl., Böhm Lajos 50 cr., Alexandru Micu, vicariu 1 fl. si dela o representatiune teatrala a incursu 70 fl. — Sum'a: 104 fl. 30 cr. Acésta suma s'a inpartitu intre cei daunati pentru care in numele lor se aduce marinimosoru contribuitori prin acésta multiamita publica.

Nicolae Barsanu,
primariu si pres. comitetulu celoru arsi.

— (Russii, romanii si jidanii.) Diariulu „Heroldulu din Petersburg“ relatédia urmatórele: „Mesuríle luate din partea gubernulu romanu de a nu lasá se tréca fruntaria romanésca pe acei jidani, cari venindu din Russi'a sunt lipsiti de ori ce midiolóce de esistentia au avutu de resultatu, cá gubernulu russescu la propunerea ministrulu de esterne se ia asemenea mesuri fatia cu jidani ce voru vrea se tréca din Romani'a in Russi'a. Acésta resolutiune a primitu in 23 Martie subscrierea imperiala.

— (Arestarea damelor russesci.) Nu de multu in St. Petersburg au fostu arestate doue dame ce apartineu societati mai inalte si adeca d-nele Botkin si Filosof, din cauza, ca intre chartiele aflate la niste studenti incarcerati, s'au gasitu si scrisori de ale acelor dame in care densele promiteau studentiloru „totu

ajutoriulu posibilu.“ Dar' de astadata ingeniósa politie russésca s'au blamatu frumusiulu, pentru ca acele doue dame fiindu presedintele unui institutu de ajutorare pentru studenti lipsiti, scrisesera acele epistole cá respunsu la niste rogari de ajutorare ale unoru studenti sermani, cari apoi au fostu arestati subt pretestu, ca aru fi compromisi in complotulu nihilistiloru.

— (La Siberia.) Precum i se scrie din Moscva diariulu „Golos“, transporturile de esilati la Siberi'a a inceputu in 5 Maiu. In diu'a aceea au fostu tramisi din inchisórea centrala din Moscva 300 de „criminali“ (?) la Nisnei-Nowgorod si apoi de acolo mai departe la Siberi'a. In 12 Maiu a urmatu alu douilea transportu in numeru de 400. Alu treilea transportu de esilati cu 600 persóne urma in 20 Maiu. Preste totu, in inchisórea centrala din Moscva se afla de presentu preste 11.000 de incarcerati, cari sunt cõdamnati a fi transportati la Siberi'a. Din acestia aprópe la 900 sunt asia numiti criminalisti politici.

— (Fric'a de atentate in Russi'a.) Cátu de mare este acum fric'a de atentatori, si cu deosebire de atentatóre se póte vedea si din urmatoriulu faptu pe care ilu relatédia unu corespondentu din Moscva diariulu din Petersburg „Nowoie Vremja“:

Nu de multu in comtuariulu unui bancheru din Moscva intrá o féta tinera, care cerea se vorbésca cu bancheriulu intro camera separata. Sub impressiunea friguriloru de atentatu, bancheriulu ierá frica se mérga intr'o camera separata si acésta cu atatu mai multu cá copil'a in totu restimpulu acela isi tineá man'a in buzunariu. — „Ce poftesci?“ o intrebá bancheriulu. — „Am lipsa de bani pentru o calatoria la Cairo“, respunde fét'a. — „Poftesce trei ruble“, dise bancheriulu dandu'i banii. — „Mi trebuescu diece!“ replica fét'a cu unu tonu categoricu. Bancheriulu se grabi a-i dá catu i cerea, éra fét'a salutandu'lu se departa. — „Totu me-am rescumperatu eftinu“ dise apoi bancheriulu, adresandu-se catra personalulu seu cátu in gluma, cátu in seriosu.

— (Americane.) Unu vienesu cu numele Popp, care se întórse in dilele acestea dela Americ'a cá se 'si visitadie rudeniele sale din Vien'a, le istorisi urnatórea istorie curiósa: Densulu traiá dejá de catva tempu cá farmacistu in Charlestown si comerciulu lui i mergea binisioru. Intr'una din dile venira pe neasteptate o multime de ómeni din orasiu si din giuru se visitadie farmaci'a. Acésta frecventia númeroasa dura mai multe dile si farmacistulu facú tréba fórté buna. Dar' cu tóte acestea lucrulu i se pareá cam neesplicabilu si cercetandu afla, spre cea mai mare surprindere a sa, ca mai multe diare americane respandisera scirea, ca elu ar fi famosulu banditu Rosa Sándor si ca subt numele Popp a fugitu in Americ'a. Spaim'a inocentulu farmacistu si-o póte esplica ori cine; elu a trebuitu se scrie la Vien'a cá se i se tramita documente legalisate prin care se póta probá, ca elu n'are nimicu de a face cu renumitulu capitanu de banditi. Este probabilu, ca acea istorie o a inventatu vre unulu din concurentii sei pentru cá se'lu ruinedie. Dar' s'au inielatu, pentru ca renumele unui capitanu de banditi in locu se 'lu descreditedie in ochii americaniloru, din contra contribui cá elu se castige cateva mii de dolari mai multu.

Economi'a nationala.

Creditulu popularu.

(Urmare.)

Cifr'a sumelor depuse in casele de pastrare dá o mesura a moralitati medie a claseloru lucrátóre. Adi sunt in Franci'a 392 de asemenea casse. CREDU ca n'ar fi reu déca s'ar mai creá si altele.

Sunt necunoscuté séu situate prea departe de multe sate. Crescerea depositelor cari s'au inmultitu este unu semnu bunu pentru Franci'a, si care trebuie indicatu. Class'a lucrátóre depune in acele casse pe fia-care anu aprópe 175 milióne; totalulu aflatu in casse e astadi de 450 milióne. Cu tóte acestea este de doritu cá depozitele se se mai inmultiesca inca.

Cunoscu pré bine suferintiele si nevoile clasei lucrátóre; cu tóte acestea am observatu, ca nu in totu-déuna economiile sunt practicate mai multu de catre acei cari castiga mai multu. In cutare corporatiune de mestesiugari, séu in cutare orasiu, se facu economii din nesce mici castiguri prin nesce silintie fórté meritorii; in altele inse, acei ce castiga mai multu, isi cheltuescu toti banii fara nici o prevedere: jertfescu mai multu placerii de catu viitoriulu.

Engliter'a ne ofere unu curiosu spectacolu si unu invetiamentu pe care 'lu supuiu reflectiunii cititoriloru. Sunt cinci-spre-diece séu doue-diece de ani se evaluá depunerile de bani ale claselor lucrátóre mai multu de catu in Franci'a, la cifra de 612 milióne, cifra care a mai crescutu

inca in urma. Déru éta si reversulu medaliei. Se evaluă in acelasu timpu consumatiunea beuturilor spirituose la mai multu de 685 de milioane. Si in acésta Englesii intrecu pe Francesi, dér' nu e mai pucinu de deplansu la amendouii escesulu la care se radica acésta cheltuiala. Bine ar fi cá budgetulu beuturilor spirituose, asia de incarcatu, alu claseloru lucrátore, se fia redusu si banii scutiti pusi la pastrare. Asemenea ar fi bine cá se se desfiintiese si odihna de luna, candu lucratoriu cauta a se tredi de chefulu de Dumineca, care odihna adesea se prelungeste si o parte din Marti; acésta odihna, dupa calcule fórte probabile, lipseste pe lucratoriu, la finele carierei sale, de o suma dela siese pana la siette mii de franci si cu atata ea ar mari fondurile casei de pastrare.

Printre institutiunile de pastrare séu de prevedere, care se unescu prin vre-o legatura cu creditulu poporalu, voiu mentioná cass'a de retragere pentru betranetie, care constituie rente viagere. Depositulu datu casei de retragere nu mai póte se fia scosu de acolo. Este o incuragiare séu unu avantagi, din punctulu de vedere din care va fi privitu. Voiu numi asemenea si depunerile facute pentru cumparare de case, cá la Mulhouse. Voiu mentioná mai cu séma societatile de ajutoru mutualu, mai in specialu stabilite in prevederea bóleloru, si acele admirabile institutiuni de asigurare. In tóte aceste stabilimente intra banii economisati de poporu. S'a inputatu, cu mai multa verosimilitate pentru unulu din aceste stabilimente de catu pentru casele de pastrare, s'a inputatu caseloru de retragere de a favorisá egoismulu. Si acésta nu e nici totu-dé-una, nici completu adeveratu. Este fórte bine a se face asemenea combinatiuni care se permita de a'si asicúra o pensie lucratoriu, cu dreptu cumentu gelosu de independentia, securanti'a, demnitatea dileloru betranetieloru sale. Cass'a de retragere raspunde la acésta trebuintia: acela care va poté se depue pe septemana cate 55 de centime de la etatea de 20 de ani, va avé la 60 de ani 500 de franci, renta viagera. Aceste casse facu o parte si familiei: se póte depune sume pe capulu copilulu seu.

Éta o multime de forme ale creditulu de pastrare. S'ar mai poté adaogi si altele. Creditulu fonciaru insusi, alu carui obiectu e altulu, primesce, cu totu felulu de asigurari pentru depunetoru, sume mici cá de 100 franci, si dá dobendi cari variésa. Catu despre banc'a Franciei, ea nu primesce mici deposite, si chiaru pentru depositele mari nu platesce dobendi.

Pentru a fini cu acestu subiectu alu pastrarii baniloru poporalu incuragiatu prin stabilimente de creditu, exprimamu dorinti'a de a vedé infintiandu-se si institutiuni cá bancile din Scoti'a, cari, fara a avé dreptu obiectu specialu creditulu poporalu, ilu practica in proportiuni notabile. Aceste banci, fórte utile desvoltarii micei industrii, primescu cu titlu de depositu ori ce suma dela 10 livre sterlinge in susu (250 fr.) si platescu cá dobanda 2 jum. séu 3 la 100. Pentru depositele mai mici de 10 livre, sunt stabilimente ce se numescu „Saving-Banke“ si „Provident-Banke.“

Sciti la ce sume se urca depositele din bancile Scotiei? La aprópe 600 de milioane, din cari jumetate sunt date de depunetorii de sume dela 150 pana la 2.500 franci, sume adunate picatura cu picatura din sudórea fruntii lucratoriloru. Éta ce dice relativu la acestu subiectu, unulu din scriitorii englesi care a studiatu aceste banci cu mai multa esactitate: „Fiindu-ca bancile Scotiei dau aceeași dobenda pentru ori-catu de scurta durata de candu depositulu va fi facutu, resulta ca mai fiacare omu se adreséza la banca si vérsa in fia-care séra ceea-ce a potutu se economisésca peste di pentru cá se nu pérda dobend'a de pe o di.“

(Va urmá.)

Unu apelu literariu.

Domniloru si fratiloru dela sate!*)

Voindu a compune o carte intréga de legende, datine si credintie romane numai despre paseri, inse nefiindu-mi pana acuma cu potintia a aduna tóte celea ce le istorisescu si credu Romanii despre paserile, ce le cunoscu ei, imi iau libertatea de-a me adresá cátra d-vóstre, on. domni si frati de pe la sate! cari venitii mai adeseori in atingere cu poporulu, se binevoiti a-mi dá mana de ajutoriu si a-ni tramite legendele séu povestile, datinele si credintiele, obiceiurile si moravurile, proverbele si dicalele, cantecele si cimiliturile, câte ve

*) In interesulu sciintiei si-alu literaturii sunt tóte on. Redactiuni rugate de-a reproduce in colónele diareloru d-sale apelu acestu.

S. Fl. M.

sunt d-vóstre cunoscute si câte le veti mai aduná despre tóte paserile, a caroru nume urmédia mai la vale.

Acuma, candu a sositu primaver'a, candu tóte paserile canta, credu cá e timpulu celu mai favoritoru de-a culege din gur'a poporalu legendele séu povestile, datinele, credintiele, obiceiurile, proverbele si cantecele, ce le are elu despre tóte paserile, câte le cunósce si le aude cantandu.

Prin acésta fapta pucinu ostiniciósa, nu numai cá mie imi veti ajutá fórte multu la intregirea celoru ce le am eu despre paseri, ci si literaturii nóstre nationale veti face unu servitiu fórte mare; nu numai cá mie imi veti inlesni completarea unei cárti de datine si credintie, ce voiu se o scotu in curendu la lumina, ci fórte mare inlesnire si multu bine veti face inca si aceloru barbati, cari, de-unu timpu incóce, se ocupa di si nópte cu studiulu datineloru si-a credintieloru, a mitologiei, a istoriei si a limbisticii romane.

Deci, on. domni si frati dela sate! contandu pe ajutoriu d-vóstre, cuteza a ve rugá se binevoiti a-mi raspunde cátu mai de graba la urmatórele intrebari:

1. *Tiarca* séu *Cotiofan'a*. — Care e legend'a séu povestea*) acestei paseri? — Ce prevestesce ea candu canta? — Spre ce lécuri séu farmede o intrebuintédia poporulu? — Cum numesce poporulu pe barbatusiulu ei? se se adeverésca acésta prin cantece séu proverbe. — Nu se afla pe-acolo barbati si femei, cari se se poreclésca „tiarca“? si de se afla, din ce cauza se poriclescu asia? — Ce alt'a mai credu si istorisescu Romanii despre tiarca?

2. *Cocosterculu* séu *Barz'a*. — Care e povestea acestei paseri? — Ce credu si spunu Romanii, cá face Cocosterculu, candu i strica cineva cuibulu séu óuele, séu i omóra vr'unu puui? — De ce-si face Cocosterculu, cuibulu seu mai cu séma numai pe casele ómeniloru? — Ce facu Romanii din piciórele si clontiuulu Cocosterculu candu ilu inpusca? — Ce prevestesce elu candu se duce dela noi si candu vine? — Ce credintia au Romanii, candu cineva inpusca vre-unu Cocostercu? — Nu se afla pe-acolo ómeni, cari se se poreclésca „Cocostercu“? — Cum se mai numesce de poporu paserea acésta? — Cum si cu ce multiamesce Cocosterculu stapanulu de casa unde i-a fostu cuibulu candu se duce in tierile cele calde? — Ce datine si credintie mai au Romanii despre Cocostercu?

3. *Nagatiulu*. — Care e povestea acestei paseri? — Credinti'a poporalu candu striga acésta pasere? — In ce legatura a statu ea cu Tatarii, dupa tradiuniunea poporalu? — Si ce alt'a mai istorisescu poporulu despre Nagati?

4. *Turturica*. — Care e povestea turturiceii? — Care e canteceulu seu? — Cum se numesce sociulu ei? — Care plante anume se numescu despre numele ei? — Ce mai crede si spune poporulu despre dens'a?

5. *Sioimulu*. — Care e povestea séu legend'a sioimulu? — Cantece si proverbe despre densulu? — Pe cari vite de casa le numescu Romanii „sioimi“, si din ce cauza le numescu asia? — Ce faceau Romanii mai demultu cu sioimii? — Ce mai credu si spunu Romanii despre densii?

6. *Caele* séu *Gaile*. — Care e povestea si tradiuniunea acestoru paseri? — Ce crede poporulu candu striga ele? — De ce nu le este loru iertatu a bea apa din isvóre si riuri cá altoru paseri? — Ce mai spune poporulu despre densele?

7. *Sturdiulu*. — Care e povestea sturdiulu? — Cum numesce poporulu dilele in cari vine sturdiulu la noi din tierile cele calde? — Cum se numesce muierusc'a sturdiulu? — Ce prevestesce elu candu se scóbóra dela munte la tiéra? — Ce mai spune poporulu despre densulu?

8. *Gangurulu* séu *Grangurulu*. — Care e povestea acestei paseri? — Cum se numesce muierusc'a lui? — Cum se mai numesce elu altmintrelea? — De ce-si face elu cuibulu cu unu léganu? — Ce mai spune poporulu despre ganguru?

9. *Cocórele*. — Care e povestea cocóreloru? — Ce prevestesce ele candu se duc dela noi? — Ce facu, ce spunu si cum indatinédia Romanii de-a le opri in cale, candu se duc dela noi, si cum le facu de ratacescu? — Ce mai spune poporulu despre cocóra?

10. *Ciórele*. — Care e povestea cíóreloru? — Cum se numesce cíórele dupa marime si dupa colórea pene-loru? — Ce prevestesce ele, candu se aduna la unu locu si croncanescu tare? — Ce prevestesce candu sbóra fórte pe susu? — Sunt cíórele bune si de lécuri? si de cari lécuri? — Pe cine porelescu Romanii „cíóra“ si de ce-i poriclescu asia? — Ce mai crede si spune poporulu despre ele?

11. *Vrabiile* séu *paserile*. — Care e povestea acestora? — Ce crede poporulu cá va fi candu se aduna multe la unu locu si ciripescu neintreruptu? — Se intrebuintédia ele si spre óresi-cari lécuri? — Ce datine si credintie mai are poporulu despre ele?

12. *Ochiulu boulu*. — Care e povestea acestei paseri mici? — Ce se crede despre densulu candu se arata fórte adese ori? — Si ce alta mai crede poporulu despre densulu?

13. *Mnínunéu'a*. — Care e povestea acestei paseri misteriose? — Ce crede poporulu candu o aude cantandu? — Cum este ea la fapatura si cum se numesce latinescu séu germanescu? — De ce se numesce „mnínunéu“? — Si ce mai spune poporulu despre dens'a? — Póte are si-unu cantece? care e acela?

(Va urmá.)

*) Sub legend'a séu povestea unei paseri intielegu eu aice: transformarea ei din omu in pasere, cum a fostu ea dintru inceputu si de ce si cum a ajunsu se fia pasere. Dar' se potu scrie si alte legende si tradiuniuni despre paseri.

Cursulu moneteloru in val. austr.

Vien'a, 26 Maiu.

Galbinii imperat. de auru	fl.	5.54 cr.
Moneta de 20 franci	„	9.34 1/2 „
Imperialu rusescu	„	9.58 „
Moneta germana de 100 marce	„	57.60 „
Sovereigns englesi	„	12. — „
Lira turcésca	„	10.58 „
Monete austr. de argintu 100 fl.	„	— „

Cursuri de Bucuresei in Lei noi (franci).

23 Maiu.

Obligatiuni rurali din 1864 cu 10%	l.	102.— b.
Imprumutulu Oppenheim din 1866 cu 8%	„	104.— „
Obligatiune de imprumutu dominiale din 1871 cu 8%	„	102. 1/4 „
Creditu fonciariu (hipot.) ruralu cu 7%	„	97.— „
Creditu fonciariu urbanu (alu capitalei) cu 7%	„	87.— „
Imprumutulu municipale nou (alu capit.) din 1875 cu 8%	„	98. 1/4 „
Fondulu de pensii (per 300 l. a.) cu 10%	„	175.— „
Actiunile caliloru fer. rom. din 1868 cu 5%	„	30.60 „
Actiunile caliloru fer. prioritati din 1868 cu 5%	„	86.50 „
Daci'a, Compania de asecur. din 1871 actiunea de 250 l. a. 8%	„	190.— „
Romani'a, Compania de asecur. (act. de 100 l. n.) 1873 cu 8%	„	72.— „

Incunoscintiare.

Incependu dela 15 Maiu a. c. mi-am mutatu cancelari'a advocatiale dela Ving'a la Beciche-reculu-Mare (comitat. Torontalu). Cancelari'a mea se afla in strad'a principala casele Joanovici Nr. 523.

Demetriu Selageanu.

(72) 3—3

Advocatu.

Nr. 1423 - 1879.

(73) 1—3

Escriere de Concursu.

Pentru postulu de medicu archidiecesanu in Blasiu, devenitu vacante, prin acésta se escrie concursu.

- I. Emolumentele impreunate cu acestu postu sunt:
- 1) In bani parati 800 fl. v. a.
 - 2) Cuartiru liberu cu gradina de legume.
- II. Servitiile de prestatu sunt:
- 1) Curarea gratuita a intregii junime studióse dela tóte insti.utele de invetiamentu din Blasiu.
 - 2) Curarea gratuita a contributoriloru la salariulu medicale, precum si a domesticiloru acelora.
 - 3) Teologiloru seminariali din locu a li tiené prelegeri din medicin'a pastorale practica celu pucinu doue óre pre septamana.

Doritorii de a ocupá acestu postu au de a substerne Ordinariatulu metropolitanu gr.-cath. din Blasiu concursurile loru pana in **31/19 Iuliu** a. c. instruite cu documente valide:

- 1) Despre portarea morale nepetata,
- 2) cá e Doctoru de medicina si magistru de chirurgi'a etc.
- 3) despre anii de pracsá de pána aci, precum si cá unde au practisatu?
- 4) se produca baptismale, si
- 5) cá sunt gr.-catholici de religiune, si romani de nationalitate.

Blasiu din siedinti'a consistoriulu metropolitanu gr.-cath. de Alb'a-Iuli'a tinuta in 20 Maiu 1879.

Ioanu,
metropolitu.

Nr. 57 - 1879.

(74) 1—3

Concursu.

Pentru optu (8) tineri romani, cari voiescu a invetiá vre-una din urmatórele meserii: rotaria, dulgheria, feraria, cocjocaria, mesaria, cismaria, palararia, curelaria séu sielaria se deschide prin acésta concursu la unu ajutoriu pentru fiacare de câte 25 fl. pe anu.

Suplicele au se fia instruite cu urmatórele documente:

1. Carte de botezu din care se fia evidentu, ca concurentele e de nascere romanu si ca are celu pucinu etatea de 14 ani;
 2. Atestatu scolastecu, ca are celu pucinu cunoscintie ce se predau in scolele primarie din Austro-Ungari'a si se cunósca si o alta limba usitata in tiéra, precum germana séu magiara.
 3. Reversu dela parinti séu tutori, ca voru lasá pe fiii loru se invetie meseri'a la care se aplica pana candu voru esi calfe séu sodali cu atestatu in regula.
 4. Unu esemplariu din contractulu ce parintele séu tutorele suplicantelui va incheiá cu maiestruulu la care invetiachelulu intra la meseri'a ce si-a alesu-o.
- Suplicele astfelu instruite, sunt a se inaintá subsemnatulu Comitetu pana in **31 Iuliu** a. c. st. n. Sibiu, 10 Maiu 1879.

Comitetulu Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporalu romanu.

In Editur'a mea apare in curendu si se póte capeté prin libraria lui **W. Krafft** in Sibiu:

Michael der Tapfere

Ein Zeit- und Charakterbild aus der Geschichte Rumániens

von

W. St. Teutschländer.

8^omare, 17 coli, pretiulu elegantu brosiatu 2 fl. 20 cr., tramisu franco dela Vien'a 2 fl. 30 cr.

(Dedicatiunea opulu o a primii'o Mar'a S'a Regala principiele Carolu I alu Romaniei.)

Carl Graeser in Vien'a, I Wallfischgasse 6.